

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора Данилюка Сергія Семеновича
на дисертаційну роботу Ігнатової Олени Миколаївни
«Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх педагогів
до міжкультурної комунікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Кваліфікаційна наукова робота О. М. Ігнатової є фундаментальним дослідженням, що пропонує теоретико-методичне обґрунтування та нове бачення щодо розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації.

Концепція роботи ґрунтується на положенні про те, що професійна підготовка майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації є цілісною та динамічною системою, яка має соціально-зумовлений характер і залежить від теоретичних, методичних, організаційних і практичних детермінант. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка й експериментальна перевірка системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації.

Готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації потрактована як комплексна інтегративна якість, що поєднує знання, вміння, навички й особистісні характеристики, необхідні для ефективного спілкування та співпраці з представниками різних культур.

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність теми беззаперечна та зумовлена низкою чинників:

1. *Глобалізаційні трансформації.* Необхідність дослідження визначена сучасними тенденціями щодо реформування та підвищення якості професійної

підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації в умовах глобалізаційних трансформацій. Інтенсивний розвиток міжкультурних контактів вимагає якісно нового підходу до формування досвіду міжкультурної комунікації у системі вищої освіти України.

2. *Соціальна вимога.* Існує потреба у створенні системної концепції професійної підготовки майбутніх педагогів, які є адаптивними, гнучкими, толерантними та здатними встановлювати міжкультурні зв'язки й оперативно вирішувати проблеми у професійній і соціальній сферах.

3. *Концептуальні суперечності.* Аналіз наукових розвідок засвідчив відсутність системного теоретико-методичного підґрунтя підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації, а також існування суперечностей між зростаючими вимогами до міжкультурної компетентності та недостатньою увагою до цього аспекту в освітніх стандартах.

Зв'язок із галузевими науковими програмами полягає в тому, що робота тісно пов'язана зі стратегічними документами та науковими планами, що відображають пріоритети вітчизняної освіти:

- *Законодавче забезпечення.* Дослідження ґрунтується на принципі міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти, встановленому Законом України «Про вищу освіту»;

- *Стратегічні орієнтири.* Актуальність підтверджується відповідністю Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, яка акцентує увагу на розвитку культури міжетнічних відносин і підготовці фахівців, здатних до міжкультурної взаємодії;

- *Інституційний зв'язок.* Дисертація виконана відповідно до тематичного плану Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темами «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК № 0119U102999) та «Розвиток професійно важливих якостей майбутніх педагогів» (РК № 0123U101566).

Тема докторської дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 14 від 14 червня 2021 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що на підставі системного аналізу обґрунтовано теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації:

- уперше цілісно досліджено проблему професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації;
- розроблено й експериментально перевірено систему професійної підготовки педагогів до міжкультурної комунікації;
- розроблено та теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації, яка є цілісною і динамічною;
- визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, афективний, поведінковий), показники та рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації (початковий, середній, високий);
- уточнено сутність ключових понять дослідження, зокрема «комунікація», «міжкультурна комунікація», «готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації»;
- удосконалено форми, методи, засоби та технології професійної підготовки педагогів до міжкультурної комунікації, включаючи інтерактивні методи (рольові ігри, кейс-технології), а також міжнародні обміни та ІКТ;
- подальшого розвитку набули методологічні підходи (системний, синергетичний, міждисциплінарний, комунікативний, критичний та ін.) і принципи (культурного взаємозбагачення, адаптивності та гнучкості, безбар'єрності) професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації.

Нові факти, одержані здобувачкою.

У ході дослідження О. М. Ігнатовою отримано низку нових фактів, які мають теоретичне й емпіричне значення:

1) уточнено сутність ключових понять:

- міжкультурна комунікація трактується як багатовимірний процес обміну інформацією, ідеями, емоціями та значеннями, що включає взаємне розуміння, адаптацію та взаємодію;

- готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації визначено як комплексну інтегративну якість, яка поєднує в собі знання, вміння, навички й особистісні характеристики, необхідні для ефективної взаємодії та співпраці з представниками різних культур;

- уточнено також сутність понять «міжкультурна грамотність», «міжкультурне освітнє середовище» й ін.;

2) доведено статистичну модель впливу:

Встановлено, що розроблена модель професійної підготовки пояснює 68% дисперсії результатів ($R^2=0,68$);

3) визначено вагомість педагогічних умов:

Виявлено, що найзначущіший вплив на формування готовності мають міжнародні обміни ($\beta=0,31$, $r=0,77$) й інтерактивні технології ($\beta=0,24$, $r=0,73$);

4) кількісно підтверджено практичний ефект:

Розрахунок розміру ефекту Коена (Cohen's d) показав великий ефект (інтегральний показник $d=2,04$). Зокрема, за показником «Адаптивність у спілкуванні» зафіксовано $d=2,02$, що свідчить про практичну значущість впливу;

5) емпірична перевірка COIL (Collaborative Online International Learning):

Доведено ефективність впровадження проєкту COIL у підготовку магістрів, який сприяв збагаченню культурного досвіду студентів (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського та Rockland Community College, США) та розвитку їхніх навичок адаптації до культурних відмінностей у віртуальному просторі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, оцінюється як високий і відповідає вимогам до докторських наукових праць, що підтверджується такими фактами:

1. *Теоретичне обґрунтування та методологічна база.* Наукові положення ґрунтуються на широкій і комплексній методологічній основі, включаючи системний (розгляд підготовки як цілісної системи), синергетичний (акцентує на самоорганізації та розвитку мобільності) та критичний підходи (для деконструкції стереотипів). Цей комплекс підходів забезпечив всебічний аналіз проблеми;

2. *Валідність наукового апарату.* Встановлена чітка система критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, афективний, поведінковий) та їхні показники, що дозволило об'єктивно оцінити динаміку змін;

3. *Достовірність емпіричних даних.* Експериментальна перевірка гіпотези проводилася протягом тривалого періоду (з вересня 2023 по травень 2025 року) за участі репрезентативної вибірки (298 студентів);

4. *Надійність діагностичного інструментарію.* Використовувалися як авторська анкета, так і стандартизовані опитувальники. Валідність авторської анкети підтверджено високим коефіцієнтом конкордації W-Кендалла (0,847), а надійність – коефіцієнтом внутрішньої узгодженості Кронбаха (0,923);

5. *Статистична значущість.* Висновки про ефективність системи ґрунтуються на параметричному t-критерії Стюдента, що дозволило встановити статистично високо значущі відмінності між експериментальною та контрольною групами за всіма показниками ($p < 0,001$);

6. *Практична доказовість.* Обґрунтованість рекомендацій підтверджено розрахунком великого розміру ефекту (Cohen's $d=2,04$), що доводить практичну значущість застосування розробленої системи.

7. *Впровадження й апробація.* Результати дослідження впроваджено в освітній процес восьми ЗВО України, що свідчить про їхню готовність до практичного використання й актуальність. Основні положення апробовано на 17 науково-практичних конференціях.

Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів.

Отримані авторкою результати мають істотне значення для розвитку як педагогічної науки, так і практичної освітньої діяльності в Україні, зокрема у сфері професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації:

Значення для науки (теоретична значущість) полягає у:

- системному дослідженні проблеми:

У науковий обіг уперше введено цілісне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. До цього ця проблема не була предметом окремого педагогічного дослідження;

- розробці теоретико-методичних засад:

Обґрунтовано теоретико-методичні засади професійної підготовки, що включають розроблену й експериментально перевірену структурно-функціональну модель системи підготовки;

- уточненні понятійного апарату:

Уточнено сутність таких ключових понять, як «міжкультурна комунікація» та «готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації», визначаючи останнє як комплексну інтегративну якість;

- подальшому розвитку методології:

Набули подальшого розвитку методологічні підходи, зокрема критичний підхід і принципи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації (наприклад, принципи культурного взаємозбагачення, адаптивності та гнучкості, безбар'єрності);

- емпіричне підтвердження впливу:

Результати багатофакторного лінійного регресійного аналізу та розрахунок великого розміру ефекту (Cohen's $d=2,04$) забезпечили достовірну доказову базу, що кількісно підтверджує ефективність інноваційних педагогічних умов (зокрема, міжнародних обмінів й інтерактивних технологій) на формування міжкультурної готовності.

Значення для практики (практична значущість) полягає у:

- визначенні стратегічних орієнтирів:

Теоретичні та практичні положення, а також науково обґрунтовані висновки можуть бути використані для визначення стратегічних орієнтирів у професійній підготовці майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації;

- модернізації освітніх програм:

Матеріали дослідження корисні у процесі розробки освітніх стандартів й освітніх програм. Вони можуть бути застосовані для розширення й оновлення змісту навчальних курсів, включаючи: «Основи міжкультурної комунікації»; «Міжкультурна комунікація: теорія і соціальна практика»; «Лідерство та комунікація в міжкультурному просторі»; «Етика міжкультурної комунікації»; «Міжкультурна педагогіка»;

- створенні навчально-методичних матеріалів:

Результати можуть бути використані для створення та впровадження нових освітніх компонентів навчально-методичного забезпечення, а також для розроблення спецкурсів, курсів за вибором студентів, спецсемінарів, підручників і навчальних посібників;

- удосконаленні практичної діяльності:

Дослідження пропонує конкретні методики (кейс-технології, рольові ігри, проєктний метод) для організації виробничої практики та підвищення якості професійної підготовки педагогів до роботи в полікультурному середовищі;

- забезпеченні основи для подальших досліджень:

Дисертація слугує підґрунтям для проведення подальших наукових досліджень з означеної проблематики.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти України, зокрема: Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/21 від 26.06.2025 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 42-н від 23.06.2025 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1362 від 20.06.2025 р.), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка № 06.05.01-1404/30 від 24.06.2025 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-465 від 23.06.2025 р.), Мукачівському державному університеті (довідка № 909 від 20.06.2025 р.), Прикарпатського національного університету імені

Василя Стефаніка (довідка № 247 від 25.06.2025 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 30/25 від 02.07.2025 р.), а також у практичну діяльність педагогів і викладачів під час підвищення кваліфікації, стажувань та реалізації міжнародних освітніх програм.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Результати, висновки та рекомендації дисертаційної роботи О. М. Ігнатової мають високу практичну значущість і можуть бути використані в освітній і науковій сферах на кількох рівнях:

1) на рівні Міністерства освіти і науки України та ЗВО (стратегічне та нормативне використання):

- розробка освітніх стандартів та програм:

Теоретичні та практичні положення, а також науково обґрунтовані висновки дослідження можуть бути використані для визначення стратегічних орієнтирів у професійній підготовці майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Матеріали можуть слугувати основою для розробки освітніх стандартів й освітніх програм із професійної підготовки педагогів;

- формування міжкультурної компетентності як обов'язкової складової:

Рекомендовано інтегрувати міжкультурну компетентність як наскрізний компонент в освітні програми та навчальні плани, а не лише як вибіркового курсу;

- удосконалення професійного розвитку викладачів:

Результати дослідження, що стосуються оптимізації професійного розвитку викладачів, можуть бути використані для організації тренінгів, семінарів і курсів для викладачів щодо ефективного використання ІКТ й інтерактивних методів в умовах багатокультурного середовища.

2) на рівні навчального процесу (методичне та змістове використання):

- оновлення змісту навчальних курсів:

Рекомендовано розширити й оновити зміст навчальних курсів, включивши до них авторські напрацювання, зокрема такі спецкурси та курси за вибором студентів,

як «Міжкультурна комунікація: теорія і соціальна практика», «Міжкультурна комунікація в освіті», «Міжкультурна педагогіка», «Лідерство та комунікація в міжкультурному просторі», «Етика міжкультурної комунікації», а також створити нові освітні компоненти навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації;

- впровадження інтерактивних та проєктних технологій:

Доцільно використовувати інтерактивні методи (рольові та ділові ігри, мозковий штурм, кейс-технології) та проєктні технології, оскільки вони, як доведено експериментально, мають статистично значущий вплив на формування готовності до міжкультурної комунікації;

- використання ІКТ і віртуального обміну:

Рекомендовано застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), включаючи платформи Moodle, Canvas, Google Classroom, Zoom, Google Meet, а також інтегрувати практику міжнародного віртуального обміну (COIL), який виявився найвагомішим чинником впливу на результативність формування готовності майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації;

- організація виробничої практики:

Висновки дослідження можуть бути використані для організації виробничої практики, спрямованої на залучення студентів до міжнародного досвіду, включаючи стажування й участь у міжнародних проєктах;

- розробка навчально-методичних матеріалів:

Результати можуть бути використані для розроблення спецкурсів, спецсемінарів, підручників і навчальних посібників, які мають відображати актуальні тенденції міжкультурної педагогічної комунікації.

3) на рівні наукових досліджень (подальший розвиток):

- проведення подальших досліджень:

Матеріали дисертації можуть слугувати підґрунтям для проведення подальших наукових досліджень із означеної проблематики, зокрема, щодо професійної підготовки

майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації в умовах неперервної освіти та змішаного навчання;

- застосування методології:

Розроблена структурно-функціональна модель та система критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, афективний, поведінковий) можуть бути використані іншими дослідниками для оцінювання міжкультурної готовності фахівців в інших галузях.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертаційна робота О. М. Ігнатової є цілісною, логічно побудованою та завершеною науковою працею, що відповідає вимогам, які висуваються до наукових праць на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук.

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного з них, списку використаних джерел до кожного з них, загальних висновків і додатків. Загальний обсяг роботи становить 544 сторінки, з яких 446 сторінок основного тексту. Дисертація містить 21 таблицю та 26 рисунків.

Зміст дисертації має чітку внутрішню логіку та послідовно розкриває мету та завдання дослідження.

Перший розділ присвячено характеристиці провідних концептів проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Він включає аналіз понятійно-дефінітивного апарату дослідження міжкультурної комунікації, де уточнено сутність таких ключових понять, як «міжкультурна комунікація» (як багатовимірний процес обміну інформацією, що включає взаємне розуміння, адаптацію та взаємодію) та «готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації» (як комплексна інтегративна якість). Також розглянуто інституційні основи та зарубіжний досвід підготовки педагогів до міжкультурної комунікації, включно з аналізом європейського підходу та концепції Culturally Responsive Teaching у США.

Другий розділ формує теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. У ньому обґрунтовано методологічні підходи на філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях, зокрема системний (для розгляду підготовки як цілісної

багатокомпонентної системи), синергетичний, міждисциплінарний та критичний (для аналізу влади й нерівності). Визначено та схарактеризовано принципи професійної підготовки (культурного взаємозбагачення, адаптивності та гнучкості, безбар'єрності, проблемності), а також вплив інтернаціоналізації (академічна та віртуальна мобільність) на розвиток міжкультурної комунікації.

Третій розділ детально обґрунтовує структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Ця модель представлена взаємопов'язаними блоками: концептуально-цільовим (мета, методологія), проєктувально-організаційним (педагогічні умови), змістовно-технологічним (форми, методи, технології, навчально-методичний ресурс) та діяльнісно-результативним (критерії та рівні). Обґрунтовано критерії оцінювання готовності майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації: мотиваційно-ціннісний (інтерес, бажання співпрацювати), когнітивний (знання культурних відмінностей), афективний (толерантність, емпатія, емоційна стабільність) і поведінковий (навички комунікації, адаптивність).

Четвертий розділ розкриває педагогічні умови реалізації системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. У ньому детально охарактеризовано сім педагогічних умов, включаючи змістову інтеграцію компетентності в освітні програми, впровадження інтерактивних методів (рольові ігри, кейс-технології, симуляції), удосконалення практичної підготовки через міжнародний досвід (наприклад, аналіз ситуацій міжкультурної комунікації з точки зору етноцентризму та толерантності), застосування ІКТ й оптимізацію професійного розвитку викладачів.

П'ятий розділ присвячено експериментальній перевірці ефективності системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації. Він описує організацію та методи дослідження (констатувальний, формувальний і контрольний етапи, що тривали з вересня 2023 року по травень 2025 року). Використано комплекс кількісних і якісних методів (анкетування, напівструктуроване інтерв'ю, t-критерій Стюдента, кореляційний аналіз, Cohen's d). Зіставлення

результатів підтвердило позитивну динаміку в експериментальній групі та високу ефективність розробленої системи (Cohen's $d=2,04$).

Наукове дослідження є завершеним. Здобувачка виконала поставлену мету та підтвердила гіпотезу про ефективність розробленої системи. Достовірність результатів підтверджено математико-статистичною обробкою (t-критерій Стюдента, Cohen's d) й апробацією у восьми ЗВО України. Усі основні наукові результати відображено у 21 науковій праці.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Незважаючи на високий рівень завершеності й вагоме теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи, деякі положення, пов'язані як із методологією міжкультурних студій, так і з окремими аспектами дослідження, можуть слугувати предметом подальших наукових дискусій та критичних зауважень:

1. Дисертантка слушно зазначає, що у зарубіжній науковій літературі досі не представлено загального усталеного визначення поняття «міжкультурна комунікація», оскільки воно є багатоаспектним явищем.

Дискусійним моментом залишається «важкий вибір» у філософських дискусіях, оскільки відмінності між термінами, пов'язаними з «культурою» та «діалогом», не чітко визначені. Це ускладнює уніфікацію наукового апарату, незважаючи на уточнений автором понятійно-дефінітивний апарат.

2. У роботі підкреслено, що дискурс про міжкультурність має бути «децентрованим», а оцінювання міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) є проблематичним.

Зокрема, авторський аналіз наявних моделей міжкультурної компетентності, таких як модель Байрама, показує, що вона є «інструментальним, заснованим на результатах підходом» і «не охоплює належним чином складності» міжкультурної комунікації ХХІ століття. Це зауваження, хоча й підтверджене джерелами, ставить під питання можливість створення єдиної універсальної системи оцінювання, навіть з урахуванням розроблених у дисертації критеріїв.

3. Хоча філософська критика є важливою, дискусійним залишається питання, наскільки глибоко ці складні аспекти (наприклад, проблема концептуальної еквівалентності при перекладі, яка створює перешкоду для міжкультурної комунікації) можуть бути інтегровані у практичну підготовку майбутніх педагогів, які не є фахівцями у філософії чи міжкультурній лінгвістиці.

4. Авторка чесно зазначає, що «проведене дослідження не вичерпує всіх теоретичних та практичних аспектів розглянутої проблеми».

Подальший науковий пошук доцільно спрямувати на дослідження професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації в умовах неперервної освіти та змішаного навчання. Це зауваження може викликати питання, чому ці важливі аспекти, актуальність яких зростає в умовах глобалізації та дистанційної роботи, не було інтегровано в повній мірі до основної системи професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації, враховуючи, що впровадження такої системи відбувалося частково в умовах дистанційної форми навчання.

5. Серед рекомендованих для оновлення навчальних курсів фігурують високоспеціалізовані дисципліни, пов'язані з іноземними мовами, наприклад: «Проблеми міжкультурної комунікації і навчання іноземних мов» та «Проблеми міжкультурної комунікації і навчання іноземних мов у світовому просторі».

Оскільки дисертація стосується професійної підготовки майбутніх педагогів у цілому (не лише філологічних спеціальностей), таке значне акцентування на лінгвометодичних курсах може обмежувати практичне використання рекомендацій для інших педагогічних спеціальностей (наприклад, природничих чи математичних).

Водночас стверджуємо, що наведені зауваження та побажання не є концептуальними та не знижують фундаментальність проведеного дослідження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

Основні наукові результати дисертаційної роботи О. М. Ігнатової знайшли повне та системне відображення у 47 опублікованих працях, що значно перевищує встановлені вимоги до докторських дисертацій.

Головні результати дослідження відображено в 21 науковій праці, з яких 15 є одноосібними. Серед цих наукових праць опубліковано 5 статей у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах (Web of Science Core Collection та/або Scopus). Також опубліковано 16 статей у наукових фахових виданнях України (категорії Б). Крім того, результати дослідження узагальнено в одному розділі наукової монографії.

Додатково наукові результати дисертації відображено у 26 працях, серед яких 17 тез у матеріалах науково-практичних конференцій та 9 праць в інших виданнях. Ці публікації слугували для апробації ключових положень дослідження.

Таким чином, повнота викладу основних результатів дисертації у наукових працях є високою. Ключові положення (розробка системи, обґрунтування моделі, експериментальна перевірка) знайшли відображення в усіх необхідних категоріях наукових видань, включаючи ті, що індексуються у провідних міжнародних базах даних.

Ідентичність змісту реферату й основних положень дисертації.

Зміст дисертаційної роботи, її ключові наукові положення, наукова новизна та висновки, що підлягають винесенню на захист (і які традиційно відображаються в авторефераті), є повністю ідентичними та логічно узгодженими.

Дотримання академічної доброчесності.

Дисертація містить результати власних досліджень, а використання ідей, результатів і текстів інших авторів має посилання на відповідне джерело. Достовірність висновків підтверджується використанням кількісних і якісних методів дослідження та математико-статистичної обробки. Обширний список використаних джерел (502 найменування, з них 194 іноземними мовами) свідчить про широку ерудицію та глибоке опрацювання наукового доробку у сфері міжкультурних студій.

Оцінка мови та стилю викладення матеріалу дисертації.

Дисертаційна робота О. М. Ігнатової вирізняється високим рівнем наукової культури й академічного письма.

Мова викладу є академічною, логічною та послідовною. Стиль відповідає вимогам, які висуваються до наукових праць на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук.

У роботі використано чітко визначений понятійно-термінологічний апарат. Авторка детально проаналізувала й уточнила сутність таких ключових понять, як «міжкультурна комунікація» (як багатоаспектне явище) та «готовність майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації» (як комплексна інтегративна якість), що сприяє уникненню двозначності та забезпечує високу точність викладу.

Текст має чітку внутрішню логіку та послідовно розкриває мету та завдання дослідження у п'яти розділах, що свідчить про завершеність наукової праці. Методологічна база викладена ґрунтовно, з використанням комплексних підходів (системного, синергетичного, критичного).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертація О. М. Ігнатової є комплексним дослідженням, спрямованим на створення й експериментальне підтвердження теоретичних і методичних інструментів для вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів, що абсолютно відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук».

Дисертаційна робота О. М. Ігнатової на тему: «Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх педагогів до міжкультурної комунікації» за науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів повністю відповідає вимогам пп. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів»), а її авторка Ігнатова Олена Миколаївна заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри іноземних мов

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького

Сергій ДАНИЛЮК

Підпис доктора педагогічних наук, професора Сергія ДАНИЛЮКА засвідчую

Учений секретар

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького,

доктор економічних наук, професор

Любов КІБАЛЬНИК